

Барановський Ф. В.

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології та права
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(Ніжин, Україна), E-mail: kaf-polit-prava@ukr.net

ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ: У ПОШУКАХ БАЛАНСУ

***Анотація.** У статті досліджується проблема національного суверенітету як похідна процесів глобалізації та європейської інтеграції держав. Приклади європейської солідарності щодо спільних цінностей і розвитку почуття приналежності і співучасті є безумовно найкращим антидотом проти побоювань зовнішнього інтервенціонізму. Тому чим міцнішим є розвиток європейської солідарності, тим слабкішою є стурбованість проблемою національного суверенітету. Відтак аргументи на користь національного суверенітету не звільняють вищезгадані країни від наслідків глобалізації, але сприяють їх ізоляції.*

По суті, європейський інтеграційний проект ніколи не розглядався як фактор відмови країн-учасників від частини свого державного суверенітету. Саме тому базова теорія європейської інтеграції оперує виключно поняттям об'єднання і співпраці суверенітетів, спрямованого не так на заміну одного іншим, а на множення сил і можливостей кожного з учасників.

Аналіз досліджуваної проблеми свідчить про те, що майбутній європейський і глобальний порядок в значній мірі залежить від досягнення певного балансу в рамках дихотомії інтеграція - суверенітет.

***Ключові слова:** Європейська інтеграція, національний суверенітет, демократія, глобалізація, глобальні проблеми, європейська солідарність.*

У сьогоdnішньому світі, коли існує глобальна взаємозалежність, національний суверенітет сприймається зовсім по-іншому ніж раніше. Деякий час назад спільний суверенітет був винайдений, відбиваючи масивні і глибокі зміни у навколишньому світі, і пропонуючи потребу в новому підході до традиційного розуміння національного суверенітету. Не зважаючи на те, що правові і конституційні аспекти національного суверенітету є найвищою доцільністю, не треба недооцінювати соціальне сприйняття національного суверенітету.

Головним питанням є те, якими мають бути межі національного суверенітету? Іншими словами, йдеться про такі категорії як величина або кількість. Виходячи з цього, виникають ще додаткові питання, а саме: які критерії визначають ці категорії? Яким є механізм, що має гарантувати правильну кількість національного суверенітету?

За сучасних умов таким механізмом бачиться демократія. Зв'язок між національним суверенітетом і демократією має велике значення. Демократія є політичним механізмом, який дозволяє на основі рівних прав і рівних можливостей знаходити життєздатні принципи запобігання та розв'язання конфліктів.

В контексті євроінтеграційного виміру проблема національного суверенітету набуває особливої важливості. Дана проблема була згенерована процесами глобалізації та європейської інтеграції, трансформації політики національних держав.

Зазначена проблема виражається у існуванні так званих євроскептиків та європтимістів. В межах ЄС це відбивається в рамках референдумів, виборчих кампаній, в контексті розширення, у функціонуванні Європейського валютного союзу. Дилема сполучених держав Європи проти сполученої Європи держав була останні роки основою європейського політичного дискурсу. Звичайно, Європа продовжує рухатися далі на міждержавній основі з національними державами і з

багатьма проблемами, які вимагають європейських рішень.

Процес європейської інтеграції виявив, що неможливо визначити Європу на підставі географічних, етнічних, релігійних або лінгвістичних критеріїв. Проте процес розширення спричинив серед деяких країн почуття побоювання можливого відставання, підсиленого невідповідностями в просуванні реформ, економічному зростанні, та й у перспективі. Парадоксально, але це сприяло національному усвідомленню суверенітету і чутливості серед тих країн, які почували себе невпевненими.

Потреба існування національного суверенітету і сприйняття деяких процесів в якості загрози національному суверенітету є похідними від певних обставин. Зокрема, сучасні соціальні та політичні зміни відбуваються так швидко, що люди не мають часу і спроможності розмірковувати і це призводить до занепокоєння і напруги. Проте зазначені обставини можуть бути використані із позитивною точки зору. Вони вказують на необхідність і важливість інвестування у людський капітал.

Проблеми захисту національного суверенітету уповільнюють процес пошуку глобальних і європейських рішень щодо проблем, які вимагають таких рішень. Існують транскордонні проблеми, які потребують транскордонних рішень та певних структур. Демографічні проблеми, проблеми біженців, дефіцит енергії та води, технологічна революція, нові тенденції в економіці, чий наслідки ще не можна розгледіти та зрозуміти сьогодні - усі вони є глобальними та загальноєвропейськими проблемами, які вимагають глобальних та загальноєвропейських рішень. Але ці проблеми відчуються на національному рівні і люди бачать пошук глобальних рішень як загрозу національному суверенітету.

Європейський континент має довгу історію розділення, війн і зміщення кордонів. Але, попри всі темні часи, до єдності Європи призвів найважливіший чинник – європейська культура.

Проте, коли мова заходить про національний суверенітет, починаються розмови про так звану культурну кризу ідентичності. Це можна зрозуміти. Європа являє собою континент з довгою історією конкуренції серед держав-націй, культура була завжди частиною цього процесу. У деяких країнах, впродовж десятиліть або навіть століть, національна культура була потрібна, щоб замінити державу, що не існувала. Але в сучасній Європі це вже не є проблемою. Вільне пересування людей сприяє європейській культурі. Тільки через пряму участь в створенні європейської культури, ті, хто турбується про втрату національної ідентичності можуть заспокоїтися.

У цьому контексті необхідно зробити наголос на важливості наявності європейської громадської думки, європейського інформаційного простору та європейських ЗМІ. Були моменти, коли Європа намагалась захистити спільні антиксенофобські та антипопулістські цінності. Є приклади європейської солідарності навколо спільних цінностей та початку розвитку почуття приналежності і співучасті. Ці аспекти є безумовно найкращим антидотом проти побоювань зовнішнього інтервенціонізму. Як би це парадоксально не звучало, чим міцнішим є розвиток європейської солідарності, тим слабкішим є занепокоєння проблемою національного суверенітету.

Безумовно, в аналізі не можна ігнорувати реакцію країн з перехідними економіками у процесі їхнього приєднання до ЄС. З одного боку, вони бачать безальтернативність євроінтеграції, з іншого продовжують захищати власний партикуляризм, розглядаючи вимоги ЄС в якості нападів на національні традиції та суверенітет.

В цілому європейську інтеграцію потрібно розглядати крізь призму глобалізації, а глобалізація, навіть зі всіма побічними ефектами, є процесом природним і незворотним. Тому аргументи на користь національного суверенітету не звільняють

вищезгадані країни від наслідків глобалізації, але сприяють їхньому ізолюванню.

Взагалі, міф про відмову від частини національного суверенітету як умові і обов'язкового наслідку формального приєднання до інтеграційного угруповання країн Старого Світу є одним з найбільш сталих в політичній і науковій дискусії. Це пов'язано, в першу чергу, з легкістю його використання в якості кліше, що універсально діє по обидві сторони меж ЄС.

Для співробітників Європейської комісії відмова країн ЄС від суверенітету, що нібито відбувається, або його делегування Брюсселю служить підтвердженням нерідко відсутніх переговорних повноважень. Представники країн-членів, у свою чергу, часто посилаються на уявну втрату суверенних прав з метою довести свою непричетність до непопулярних заходів перед європейськими виборцями. Він також може служити виправданням неготовності тієї або іншої європейської столиці допомогти «стратегічному партнерові» в особливо делікатних питаннях. Для деяких зовнішніх партнерів Євросоюзу нібито всесильна євробюрократія є офіційною відмовою від обговорення сутнісних питань взаємин з окремими країнами ЄС.

У реальності, проте, усе набагато складніше. Як підтверджує аналіз сучасної європейської політики, країни-члени Європейського союзу зберігають суверенні права з усіх без виключення найважливіших питань політичного і економічного життя. Охорона кордонів, національна оборона, зовнішні енергетичні зв'язки, юстиція і внутрішні справи, міграційна політика, питання освіти – усі ці сфери залишаються у винятковій компетенції національної влади. У сфері економіки такі найважливіші питання, як соціальна політика і регулювання трудових стосунків (увесь соціальний блок) також знаходяться у стовідсотковій компетенції національної влади. Що, власне, і є головною перешкодою для гостро необхідних, на думку багатьох спостерігачів і політиків, реформ європейської соціальної держави.

Навіть у таких максимально «європеїзованих» сферах, як зовнішня торгівля, керівні органи ЄС кроку не можуть ступити без згоди країн-членів, які, хоч і присягаються, що повністю передали права по регулюванню зовнішньоторговельних стосунків на рівень ЄС, але зберігають усі можливості блокувати не вигідні для них дії євробюрократії. З чотирьох головних компетенцій сучасної держави (захист кордонів, джерело національної ідентичності, визначення політичного устрою суспільства і регулювання ринку) тільки остання зачіпається наднаціональним регулюванням з Брюсселю. Але і в цьому випадку визначення правил економічної діяльності виявляється при найближчому розгляді не втіленням деякої загальноєвропейської раціональності, а результатом тривалого і важкого узгодження національних позицій, лобі і політичної кон'юнктури. При цьому тільки три сфери діяльності наднаціональних органів ЄС (сільськогосподарська політика, вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів і підтримка досліджень) мають перерозподільчу складову, яка, втім, не перевищує 3% валового внутрішнього продукту країн-реципієнтів.

По суті, європейський інтеграційний проект ніколи не розглядався як чинник відмови країн-учасників від частини свого державного суверенітету. Саме тому базова теорія європейської інтеграції оперує виключно поняттям об'єднання і співпраці суверенітетів, спрямованої не на заміну одного іншим, а на множення сил і можливостей кожного з учасників. Участь в інтеграційному проекті також дає можливість впливу на транскордонні економічні і фінансові процеси.

Сучасна система узгодження інтересів країн-членів і заснований на ній механізм ухвалення рішень були закріплені в Договорі про Європейський союз, підписаний главами держав і урядів ЄС-12 в лютому 1992 р. в голландському Маастрихті. Незважаючи на проголошення створення Європейського союзу, загальної зовнішньої політики і політики безпеки, політики у сфері юстиції і внутрішніх справ і тому подібне, Маастрихтський договір привніс до внутрішнього устрою ЄС

найважливіший новий елемент – правило субсидиарности, що дозволяє досить безболісно вирішувати питання про захист суверенних прав країн-членів стосовно кожного конкретного випадку.

Проте і в областях своїх виняткових компетенцій – правила конкурентної політики, грошова політика, зовнішня торгівля і збереження біологічних ресурсів моря – загальноєвропейська адміністрація у Брюсселі також не вільна самостійно приймати законодавчі акти, обов'язкові для виконання усіма країнами-членами ЄС. Усі рішення в цих областях приймаються, нехай навіть кваліфікованою більшістю, а не одногосно, Радою (міністрів) ЄС, тобто знову-таки представниками країн-членів після тривалої процедури узгодження своїх позицій. І якщо 80% законів, що регулюють економічну діяльність в країнах ЄС, мають на собі штамп «зроблено у Брюсселі», то це означає по суті лише те, що рішення по них було прийняте урядами країн Євросоюзу за загальноєвропейським столом переговорів. Саме тому при найближчому розгляді страхотлива для пересічного спостерігача бюрократична машина ЄС стає, багато в чому, ширмою і інструментом здійснення національних стратегій розвитку.

Існує і ще один аспект досліджуваної проблеми. Мінімалістська архітектура інтеграційної будови стала результатом первинного імпульсу, який був суто федералістським. Він був заснований на точці зору, що Друга світова війна стала свідомством втрати національними європейськими державами права на суверенітет.

Проте, незважаючи на очевидну правоту тези про доведену в 1939-45 рр. нездатність держав гарантувати економічну і політичну безпеку громадян, ідея про побудову в Старому Світі нової супердержави не зустріла відгуку у населення і політичних еліт. Навіть ослаблені війною політичні еліти майбутніх країн Співтовариства, які отримували пряму фінансову допомогу у рамках «плану Маршалла», не були готові відмовитися від монополії на управління своїми країнами.

Тому батьки інтеграційного проекту чудово розуміли безперспективність спроб позбавити європейські держави навіть незначної частини суверенних прав. Отже було створено унікальну систему, що дозволяє європейським країнам зберегти усі без виключення повноваження у своїх руках, запропонувавши при цьому такий механізм, який давав їм можливість витягати додаткові вигоди. Численні переваги, які отримали держави Європи від послідовного впорядкування координації своїх економічних політик і делегування Брюсселю найбільш неприємних з точки зору популярності у виборців завдань, повинні були грати роль свого роду анестезії, під впливом якої втрата можливості національних урядів проводити руйнівну для себе і сусідів політику відбувалася б безболісно.

Лише у ХХ столітті внаслідок Другої світової війни прийшло усвідомлення того, що регіону потрібна така система міжнародних відносин, яка перенесла б на міждержавний рівень правила демократії, принципи розподілу функцій влади та механізми стримувань і противаг, властиві правовій державі. Прийшов час обмежити національний суверенітет міжнародними рамками, іншого способу перекрити дорогу тоталітаризму й зловживанням державної влади не залишалося.

Ще однією проблемою у зазначеному контексті є те, що між плеканням національного суверенітету і націоналізмом існує дуже тонка лінія. Зсув у бік націоналізму та імовірний прихід до влади в сучасних європейських країнах націоналістичних та ультраправих політичних сил є значною небезпекою, оскільки націоналізм – це головна загроза демократії. Також, ще однією потенційною проблемою, яка посилює небезпеку зміцнення націоналізму та відповідно загрожує демократії, є відсутність потенціалу належним чином розв'язувати соціальні проблеми.

Аналіз досліджуваної проблеми говорить про те, що майбутній європейський та й глобальний порядок значною мірою залежить від досягнення певного балансу в рамках дихотомії інтеграція – суверенітет. В цьому плані варто зробити спро-

бу визначити певні аспекти, що істотно впливають на проблему.

По-перше, потрібно розуміння необхідності застосування прагматичного підходу до зазначеної проблеми. Лише реальне життя покаже наскільки такі цінності як національна ідентичність та культурна ідентичність виявляться життєздатними у майбутньому. Відкритість, тісні зв'язки з іншими суспільствами зможуть перевірити та підтвердити силу національної ідентичності.

По-друге, існує необхідність визначити сили, які завжди маніпулюють аргументами на користь національного суверенітету. У транзитивних країнах, наприклад, можна виокремити принаймні два феномени: політичні сили, засновані на радикальній ідеології і політичних інтересах та групи інтересів в економічній сфері, які бачать загрозу у конкуренції, лібералізації, відкритості.

По-третє, розв'язання будь-яких спільних проблем має ґрунтуватися на базових цінностях: співпраці та повазі. Європейська співпраця є найкращою відповіддю на виклики, перед якими стоїть Європа, у тому числі на проблему національного суверенітету. Вже сьогодні, за умов існування глобальної взаємозалежності, такі ключові чинники як мир і стабільність у світі не можна гарантувати добре захищеними кордонами або рівновагою сил. Гарантувати їх може лише міжнародна співпраця, для якої потрібні спільні цінності та почуття ідентичності. Виходячи з поточної міжнародної ситуації, сучасний рівень економічного, політичного і особливо воєнного суперництва не залишає жодній європейській державі надій на те, що їй вдасться кинути виклик наддержавам. Національний суверенітет перетворюється для європейських держав у щось уявне: жодна з них не має достатнього потенціалу, щоб затвердити свою справжню незалежність.

Незалежність нації не означає обов'язково свободу особистості, що належить до цієї нації. Будучи громадянином ЄС індивід стає більш вільним ніж за умов коли він залишається лише громадянином окремої держави. Проте громадянин є вільним або стає ще більш вільним тільки за тією умовою, що держава може гарантувати йому свободу від зовнішніх утисків, а саме цього вже не можуть сьогодні достатньою мірою національні держави.

По-четверте, однією з відповідей на питання національного суверенітету має бути участь. Це особливо помітно стосовно процесу розширення ЄС. Країни-претенденти мріяли брати участь в дебатах щодо майбутнього ЄС, яке вони не могли уявити без отримання посади комісара після вступу.

По-п'яте, спільні глобальні та європейські цінності та інституції мають бути вбудовані в структуру національних політичних і соціальних цінностей. Іншими словами, глобальні і регіональні виклики мають стати одночасно і місцевими. Оскільки стандартизація спричиняє побоювання втрати культурної ідентичності, то необхідно зберігати та підтримувати різноманітність. Підтримка різноманітності в об'єднаній Європі робить проблему національного суверенітету менш гострою.

По-шосте, в контексті проблеми національного суверенітету майбутнє Європи залежатиме від таких важливих аспектів:

1. Від здатності сучасної об'єднаної Європи впоратися з найбільшим викликом XXI століття, а саме: як привести внутрішню політику у відповідність з вимогами і можливостями глобалізації, міжнародної економічної інтеграції та уникнути неконструктивної протидії у формі звернення до аргументів на користь національного суверенітету і національного протекціонізму.

2. Від результатів розширення ЄС, оскільки це регіональний рівень, який забезпечує запиту на стандартизацію, координацію політики, яка створює почуття підпорядкування внутрішньої політики для досягнення відповідних вимог. У підході до процесу розширення Євросоюз здебільшого переймається юридичними формальностями, технічною стороною справи і модальністю, в той час, коли розширення є набагато більш складним процесом.

3. Від реакції на мікрорівні: наскільки відкритими стануть національні компанії

і наскільки вони будуть готові прийняти реальність часу, тобто завершення ери національних компаній, необхідність стати частиною глобальної та європейської торговельної та виробничої мереж.

У якості висновку, варто зауважити, що ЄС - співтовариство держав, які діють спільно, щоб отримати деякий вид додаткової вартості. Додаткова вартість передбачає, що європейські країни, фактично, переслідуючи власний національний інтерес, діють в співтоваристві, яке зрештою приносить їм вигоду. Держава може отримати вигоду з дій на міжнародній арені в абсолютному чи відносному вираженні і, в ідеальній ситуації, абсолютну чи відносну вигоду від членства в ЄС порівняно і з нечленами у всьому світі.

У поточній структурі ЄС, де національні уряди грають велику роль в законодавчому процесі через Раду Міністрів і у формуванні довгострокового плану в Європейській Раді, співтовариство зрештою є тим, що держави з нього роблять. Безперервна присутність численних національних представників в ЄС явно показує, що держави щодня ведуть там переговори щодо покращання умов членства. На цій основі, можна сказати, що Євросоюз не замінює країни, які його складають, але швидше слугує платформою досягнення їхніх цілей.

Хоча ЄС перебирає на себе певну частину суверенітету держав ЄС, наприклад щодо зовнішньої політики і політики безпеки, треба відмітити, що співтовариство не може існувати без згоди його держав-членів. З цієї точки зору, національному суверенітету ніщо не загрожує з боку ЄС, який може при цьому ефективно нав'язати штрафи країнам, які не дотримуються загальних правил. Зрештою існують міжнародні договори, які однаково добре функціонують.

Відносно території, закон ЄС не впливає на національну компетентність демаркувати кордони. Держави також зберігають контроль над центральними елементами зовнішньої політики, оскільки це, подібно до території, розрізняє політичну ідентичність в межах міжнародного співтовариства [1].

У подальшому можливий варіант, коли ЄС може почати рух у напрямку до так званого «об'єднання громадян». Таким ЄС передусім управляла б сильніша Єврокомісія – або, іншими словами, Європейський Уряд, обраний безпосередньо Європейськими громадянами, поки роль національних міністрів і глав держав було б істотно зменшено, коли б мандат ЄС прийшов від громадян, а не від держав.

Головною перешкодою на шляху до цього сценарію є той факт, що перед тим, як такі зміни змогли б здійснюватися необхідні зміни у базових договорах. Ці зміни мають бути підписаними національними урядами, які, на противагу бажанню значної кількості європейців, наврядли поступляться щодо цього власними поноваженнями.

Теоретично, перехід до будь-якого устрою є можливим, будь то федерація, де б країни були зменшені до автономних регіонів замість незалежних держав, або до ще більшого розширення принципу субсидіарності, якій може бути втілений у проекті «Європа регіонів».

Європейська регіональна політика переконує в тому, що залучення регіонів до інтенсивних контактів лише зміцнює державу та її авторитет. З регіоналізмом так чи інакше пов'язані виклики і загрози, що потребують адекватної реакції [2, с. 217].

Проте, поточна встановлена структура Євросоюзу здається розумно сильною і тому, обговорюючи природу ЄС, краще вести розмову про платформу, на якій би європейські країни співпрацювали і таким чином створювали оптимальні умови для власного успіху, ніж розмову про співтовариство, що у кінцевому рахунку знищує суверенітет його членів.

Отже, немає жодного сумніву, що в рамках зазначених аспектів існує простір для розумної національної політики. З такою політикою є шанс менше чути про

втрату суверенітету по відношенню до неминучих глобальних і регіональних впливів і більше про потребу як у міжнародній співпраці, так і у національних діях, щоб краще розв'язувати невідкладні проблеми.

Таким чином, не тільки самостійність європейських національних держав на зовнішній арені, але й їх внутрішня стабільність, їх демократичний розвиток залежать від об'єднання Європи.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Damian Chalmers. European Restatements of Sovereignty // LSE Law, Society and Economy Working Papers 10/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.lse.ac.uk/collections/LAW/wps/WPS2013-10_Chalmers.pdf (дата звернення 20.06.2015) – Назва з екрана.

2. Україна в Європі: пошуки спільного майбутнього / Керівник автор. кол.: А. І. Кудряченко. – К., 2009. – 226 с.

REFERENCES:

1. Damian Chalmers. European Restatements of Sovereignty // LSE Law, Society and Economy Working Papers 10/2013 [Electronic resource]. – Access mode: www.lse.ac.uk/collections/LAW/wps/WPS2013-10_Chalmers.pdf (Accessed 20 July 2015)

2. Ukraïna v Jevropi: poshuky spil'nogho majbutnjogho / Kerivnyk avtor. kol.: A. I. Kudrjachenko. – K., 2009. – 226 s.

Барановский Ф. В., доктор политических наук, профессор, профессор кафедры политологии и права Нежинского государственного университета имени Николая Гоголя (Нежин, Украина), E-mail: kaf-polit-prava@ukr.net

Проблема национального суверенитета и европейская интеграция: в поисках баланса.

***Аннотация.** В контексте евроинтеграционного измерения проблема национального суверенитета приобретает особую важность. Данная проблема была сгенерированной процессами глобализации и европейской интеграции государств.*

Главным вопросом является то, какими должны быть пределы национального суверенитета? Каким является механизм, который должен гарантировать правильное количество национального суверенитета?

При современных условиях таким механизмом видится демократия. Связь между национальным суверенитетом и демократией имеет большое значение. Демократия является политическим механизмом, который позволяет на основе равных прав и равных возможностей находить жизнеспособные принципы предотвращения и решения конфликтов.

Проблемы защиты национального суверенитета замедляют процесс поиска глобальных и европейских решений относительно проблем, которые требуют таких решений. Существуют трансграничные проблемы, которые требуют трансграничных решений и определенных структур. Но эти проблемы чувствуются на национальном уровне и люди видят поиск глобальных решений как угрозу национальному суверенитету.

Есть примеры европейской солидарности вокруг общих ценностей и начала развития чувства принадлежности и соучастия. Эти аспекты являются безусловно наилучшим антитезой против опасений внешнего интервенционизма. Как бы это парадоксально не звучало, чем крепче является развитие европейской солидарности, тем слабее является обеспокоенность проблемой национального суверенитета. Поэтому аргументы в пользу национального суверенитета не освобождают вышеупомянутые страны от последствий глобализации, но способствуют их изоляции.

По существу, европейский интеграционный проект никогда не рассматривался как фактор отказа стран-участников от части своего государственного суверенитета. Именно поэтому базовая теория европейской интеграции оперирует исключительно понятиями объединения и сотрудничества суверенитетов, направленного не на замену одного другим, а на умножение сил и возможностей каждого из участников.

Анализ исследуемой проблемы говорит о том, что будущий европейский и глобальный порядок в значительной степени зависит от достижения определенного баланса в рамках дихотомии интеграция - суверенитет.

***Ключевые слова.** Европейская интеграция, национальный суверенитет, демократия, глобализация, глобальные проблемы, европейская солидарность.*

Baranovskij, V., doctor of political sciences, full professor, professor of the Department of

Political Science and Law Nizhyn Gogol State University (Nizhyn, Ukraine), E-mail: kaf-polit-prava@ukr.net

The problem of national sovereignty and European integration: in search of balance.

Abstract. *In the context of the European integration the measurement of national sovereignty issue is of particular importance. This problem has been generated by the processes of globalization and European integration of the states.*

The main question is, what should be the limits of national sovereignty? What is the mechanism that should guarantee the right amount of national sovereignty?

Under modern conditions this mechanism is seen democracy. The relationship between national sovereignty and democracy is important. Democracy is a political mechanism, which allows on the basis of equal rights and equal opportunities to find viable principles of preventing and solving conflicts.

The protection of national sovereignty issues is slowing global and European solutions regarding the process of searching for problems that require such solutions. There are cross-border problems that require cross-border solutions and certain structures. But these problems are felt at the national level, and people see the search for global solutions as a threat to national sovereignty.

There are examples of European solidarity around common values and the onset of a sense of belonging and participation. These aspects are by far the best antidote for fear of external interventionism. As though it may sound paradoxical, the stronger is the development of European solidarity, the weaker is the concern about national sovereignty. Therefore, the benefit of the national sovereignty of the arguments above does not relieve the country from the consequences of globalization, but contributes to their isolation.

In essence, the European integration project has never been considered as a factor in the refusal of the Member States on the part of its national sovereignty. That is why the basic theory of European integration operates exclusively notions of sovereignty association and cooperation, aiming not to replace one another and to the multiplication of forces and capabilities of each participant.

An analysis of the research problem suggests that the future European and global order largely depends on achieving a balance within the dichotomy of integration - sovereignty.

Key words: *European integration, national sovereignty, democracy, globalization, global issues, European solidarity.*

УДК 327(477:4-13)“2014/2015”(045)

Лисак В. Ф.

доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, Маріупольський державний університет (Маріуполь, Україна), E-mail: fifitau@ukr.net

ВІДНОСИНИ З ГРЕЦЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ В КОНТЕКСТІ СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКОГО НАПРЯМКУ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Анотація. *Розглянуто двосторонні відносини України і Грецької Республіки, як країни Європейського Союзу в контексті середземноморського напрямку зовнішньої політики нашої держави. Проаналізовано сучасні політичні, торгівельно-економічні та культурно-гуманітарні зв'язки. Увага приділена ставленню влади Греції до подій в Україні.*

Ключові слова: *зовнішня політика, середземноморський напрямок, Грецька Республіка, політичні відносини, торгівельно-економічне співробітництво, культурно-гуманітарні зв'язки.*

В сучасних міжнародних відносинах відбуваються значні зміни. Сьогодні ми є свідками того як суспільно-політична, економічна криза, конфлікти, революції всередині окремих країн світу можуть вплинути на інші країни, регіони і в цілому на міжнародні відносини. Одним з доволі актуальних в сучасних міжнародних відносинах є Середземноморський регіон. Небезпечним є суспільно-політичне та економічне становище країн Арабського Магрибу, в яких відбулися «арабські революції». Так само відчутною є криза в європейських країнах південного узбережжя Середземного моря, таких як Італія, Греція.